

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

Александрова Олена Юрїївна

УДК: 351:332.021

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українському державному університеті залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Дикань Валерія Володимирівна,
Навчально-науковий інститут
«Каразінська школа бізнесу»
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
професор кафедри управління та
адміністрування.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Мних Ольга Богданівна,
Національний університет «Львівська
політехніка», професор кафедри маркетингу
і логістики;

доктор економічних наук, доцент
Аванесова Ніна Едуардівна,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури,
професор кафедри фінанси та кредит

Захист відбудеться «29» травня 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 в Українському державному університеті залізничного транспорту за адресою: м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Українського державного університету залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2.209 та на сайті Українського державного університету залізничного транспорту: <http://kart.edu.ua>.

Автореферат розісланий «27» квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Чорнобровка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Україна, як незалежна держава, існує у взаємопов'язаному та взаємозалежному світі. У ньому все яскравіше має прояв фактор глобалізації, інтеграції господарської діяльності, економічної та соціальної політики. Спостерігається жорстоке суперництво національних економік, наднаціональних структур і транснаціональних організацій у відстоюванні власних інтересів.

Можливість зменшення впливу подібних явищ повинна забезпечувати політика гарантування економічної безпеки держави, яка формується під впливом регіональних складових. Відповідно, актуальність теми обумовлюється сутністю наукового завдання, вирішенню якого присвячена дисертація, що полягає у розробці теоретико-методологічних і прикладних підходів до забезпечення економічної безпеки держави в просторовому форматі та наукового обґрунтування шляхів підвищення її рівня.

Аналіз соціально-економічної ситуації в країні показує, що причини загроз економічній безпеці мають яскраво виражений регіональний характер, тому дослідження саме територіального аспекту економічної безпеки дозволяє визначити ключові фактори дотримання економічної безпеки держави в цілому.

Процеси гарантування економічної безпеки постійно перебувають у центрі уваги науковців. Але в більшості випадків вони досліджують лише окремі питання проблеми, пов'язані, насамперед, із формуванням базових засад забезпечення економічної безпеки, визначенням системи економічних інтересів і пріоритетів розвитку, формуванням окремих заходів стосовно управління безпекою.

Теоретичні та практичні питання забезпечення економічної безпеки, у тому числі на регіональному рівні, висвітлені в працях таких провідних вчених-науковців, як І. Ф. Білько, В. М. Геєць, Б. В. Губський, В. Л. Дикань, О. Б. Мних, Д. В. Кейбл, Н. Е. Аванесова, В. І. Мунтіян, Г. А. Пастернак-Таранушенко, М. А. Павловський, В. В. Дикань, О. Г. Кірдіна, О. О. Євсєєва, В. Т. Шлемко, Е. А. Олейников, І. Ю. Зайцева, В. В. Компанієць, І. В. Токмакова, Л. Л. Кістерський, О. М. Чупир, В. Г. Шинкаренко, І. Л. Назаренко та ін.

Науковий пошук шляхів державного регулювання економічної безпеки у своїх працях здійснили М. М. Єрмошенко, Л. О. Українська, А. В. Степаненко, О. Г. Дейнека, І. А. Дмитрієв, А. М. Федорищева, О. Ю. Кононенко, В. О. Косевцов, Е. Д. Кормишкін, О. І. Зоріна, Л. Л. Калініченко, А. С. Лисецький, А. І. Сухоруков, О. М. Криворучко, Л. О. Позднякова, В. П. Третяк, С. Шенфілд, Г. Ю. Дарнопиха, Б. М. Данилишин, Л. Г. Чернюк, Т. Г. Сухорукова та ін.

Разом з тим, регіональні аспекти гарантування економічної безпеки України досліджені не повно, вони потребують подальшого теоретико-методологічного і прикладного розгляду. Найактуальнішими з них є такі, як формування системи індикаторів економічної безпеки держави в просторовому вимірі, удосконалення методичних підходів комплексної оцінки стану та динаміки економічної безпеки та оцінки її ризиків, дослідження кількісних параметрів гарантування економічної безпеки України в регіональному вимірі, визначення основних шляхів

удосконалення управління економічною безпекою. Наявні праці з окремих проблемних питань гарантування економічної безпеки в територіальному вимірі не дозволяють здійснити науково обґрунтоване узагальнення та визначити основні риси процесу забезпечення економічної безпеки держави в просторовому форматі.

Таким чином, стан наукової розробки зазначених проблем вимагає узагальнення, систематизації і подальшого удосконалення теоретичних, методичних і прикладних аспектів забезпечення економічної безпеки України в регіональному вимірі з метою отримання нових наукових результатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційна робота є ініціативною, яка виконана відповідно до Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603), Стратегії розвитку Харківського регіону до 2020 року (затверджено від 21.12.2016 року), а також Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері (затверджено розпорядженням Кабінету міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів як основного ланцюга формування сталої та конкурентоздатної економіки держави.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розробити науково-методичний підхід до визначення рівня інноваційної безпеки, розрахувати індикатори інноваційної безпеки;
- систематизувати індикатори оцінки економічної безпеки регіону;
- обґрунтувати основні складові механізму забезпечення економічної безпеки регіону та розкрити загрози і фактори, що впливають на її рівень;
- запропонувати організаційну структуру управління економічною безпекою;
- розвинути теоретичні основи щодо розвитку та функціонування механізму забезпечення економічної безпеки регіону;
- розробити методичний підхід щодо оцінки рівня демографічної безпеки регіону.

Об'єкт дослідження – процес формування економічної безпеки регіонів України, що враховує взаємодію компонентів та інструментів державного регулювання.

Предмет дослідження – теоретико-методичне обґрунтування практичних рекомендацій щодо державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є загальні положення економічної теорії, монографічні дослідження фахівців за проблематикою забезпечення економічної безпеки держави та регіонів; наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених та практиків з питань оцінювання та забезпечення економічної безпеки регіонів, держави та галузей економіки.

У роботі використано такі методи: *метод термінологічного аналізу* – для уточнення сутності та змісту поняття "економічна безпека"; *групування* – для

класифікації факторів економічної безпеки; *фінансово-економічного і статистичного аналізу* – для визначення і узагальнення тенденцій розвитку економіки держави; *метод SWOT-аналізу* для виявлення слабких сторін та можливостей за кожною складовою економічної безпеки регіонів держави; *індексний* – для визначення значень основних індикаторів економічної безпеки країни та її регіонів; *логіко-аналітичний* – для розробки концептуальних положень державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів; *графічний* – для наочного подання статистичного матеріалу та схематичного зображення теоретичних і практичних положень дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поширенні та розвитку теоретичних положень з проблеми регулювання економічної безпеки регіонів та розробленні практичних рекомендацій щодо державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів за рахунок розвитку та взаємодії інститутів державного управління. Найбільш важливі результати дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

– науково-методичний підхід до оцінки інноваційної безпеки регіонів України, який на відміну від існуючих, ґрунтується на розрахунку відповідного коефіцієнта як інтегрального показника, що поєднує фактори-стимулятори (фінансування інноваційної діяльності; кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації; обсяг наукових і науково-дослідних робіт, виконаних власними силами; впровадження прогресивних технологічних процесів на промислових підприємствах; кількість підприємств, що випускали нові види продукції машинобудування) і фактори-дестимулятори (кількість промислових підприємств, що не впроваджували інновації, і кількість підприємств, які не випускали нові види продукції машинобудування). Використання даного підходу дозволяє скласти рейтинг регіонів за рівнем інноваційного розвитку та обґрунтовано обирати інструментарій державної підтримки інноваційної діяльності регіону;

– методику та систему визначення індикаторів оцінки економічної безпеки, яка, на відміну від існуючих, враховує додаткові індикатори та встановлює градацію безпеки регіонів за рівнем інтегрального показника, що дозволяє підвищити ефективність регіональної спрямованості державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки. Індикатори економічної безпеки мають ряд відмінних якостей, які характеризують саме регіональний аспект: валовий регіональний продукт, питома вага регіону у ВВП країни, рівень доходів населення регіону, рівень продовольчої безпеки регіону, сальдо експорту та імпорту і т. п. При розрахунку економічної безпеки використано авторське доповнення диференціації індикаторів на блоки, кожний з яких характеризується окремим набором показників;

– концептуальні положення формування механізму забезпечення економічної безпеки регіону, які, на відміну від відомих, по-перше, комплексно розкривають його об'єкти, суб'єкти, принципи, цілі, завдання і інструментарій, функції і процедуру реалізації процесів управління економічною безпекою регіону через здійснення етапів ідентифікації і аналізу загроз, моніторингу, оцінки і контролю стану економічної безпеки, планування та впровадження антикризових заходів; по-

друге, передбачають збалансування інститутів і важелів державного регулювання в сфері забезпечення економічної безпеки регіону, через розподіл функцій, засобів та способів впливу за національним і регіональним рівнями та шляхом узгодження державних і регіональних антикризових програм. Це дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення в процесі зміцнення економічної безпеки регіонів і держави;

– організаційну структуру управління економічною безпекою регіону, яка, на відміну від існуючих, включає створення інформаційно-аналітичних центрів обласних державних адміністрацій. Розкрито цілі, функції діяльності інформаційно-аналітичного центру, розроблено його організаційно-функціональну модель, що дозволить підвищити ефективність збору, обробки і розподілу даних про загрози і економічний стан суб'єктів господарювання на території регіону в інтересах інформаційної підтримки антикризових проектів;

набули подальшого розвитку:

– теоретичний підхід до побудови системи управління економічною безпекою регіону, у якому, на відміну від існуючих, базисом цілепокладання визначено стратегічні пріоритети промислової і регіональної політики держави та системний аналіз стану інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні, що дозволяє визначити наявність і рівень внутрішніх й зовнішніх загроз, як передумов для структурної трансформації і диверсифікації економіки регіону, забезпечення його збалансованого стійкого розвитку;

– підхід до складання прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів, який, на відміну від існуючих, базується на розрахунку узагальнюючого інтегрального показника економічної безпеки, який включає вісім основних індикаторів демографічного стану регіонів. Використання зазначеного методу дозволяє узагальнити внутрішні демографічні загрози та визначити основні напрями державного регулювання демографічних процесів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації можуть бути використані у процесі розроблення як стратегії підвищення економічної безпеки регіонів, так і тактичних заходів її забезпечення та зниження фінансового навантаження на місцеві бюджети.

Запропоновані організаційні заходи підвищення економічної безпеки Харківського регіону за рахунок створення інформаційно-аналітичного центру використовуються при Держдепартаменті економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації у частині поширення функцій та поглиблення аналітичної роботи за рахунок аналізу додаткових показників (акт впровадження № 01 – 23/1498 від 15 листопада 2017 року).

Найважливіші положення дисертаційного дослідження використані в практичній діяльності різних установ та підприємств. Зокрема методичний підхід до оцінки інноваційної безпеки, а саме розрахунок інтегрального показника інноваційної безпеки підрозділів залізниці впроваджено у діяльність регіональної філії «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» (акт впровадження №781/9 від 28 вересня 2017 року).

Методика розрахунку загального рівня демографічної безпеки регіону та окремих його складових використовується у діяльності структурних підрозділів Харківського обласного центру зайнятості, а саме у відділі інформаційної роботи та зовнішніх зв'язків, відділі організації сприяння працевлаштуванню та відділі статистики та прогнозування у якості допоміжного аналітичного аналізу і моніторингу стану соціально-економічного розвитку регіону (акт впровадження № 175 від 10 жовтня 2017 року).

Методичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються у навчальному процесі Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Українського державного університету залізничного транспорту при викладанні дисциплін «Глобальна економіка», «Макроекономіка», «Фінансове право», «Правознавство», «Соціальна відповідальність та інтелектуальна власність» і при виконанні випускних робіт спеціалістів і магістрів, що підтверджується актом впровадження від 23 листопада 2017 р.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, отримані в дисертаційній роботі та винесені на захист, здобуто особисто автором і відображено в наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві [4, 5], у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження, наведені в дисертації доповідалися і були схвалені на 8 Міжнародних науково-практичних і всеукраїнських конференціях, а також на одному симпозіумі: «Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції» (м. Київ, 14 – 16 травня 2008 р.); «Сучасні проблеми ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств» (м. Харків, 25 – 26 листопада 2010 р.); «Економіка і управління в умовах глобалізації» (м. Донецьк, 1 – 7 грудня 2010 р.); «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України» (м. Харків, 5 – 8 червня 2012 р.); «Антикризове регулювання у сфері державних фінансів, роль науки у вищих навчальних закладах» (м. Харків, 15 листопада 2012 р.); «Міжнародні транспортні коридори та корпоративна логістика» (м. Харків, 11 – 13 червня 2015 р.); «Людина, суспільство, комунікативні технології» (м. Ліман, 24 – 25 червня 2016 р.); «Сучасні управлінські процеси в національній економіці» (м. Харків, 21 жовтня 2016 р.); «Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика» (м. Харків, 8 – 10 червня 2017 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях, 8 матеріалів тез доповідей на Міжнародних та науково-практичних конференціях і на 1 симпозіумі. Загальний обсяг наукових праць складає 4,55 ум. друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 3,95 ум. друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 268 сторінок, у т. ч. основний текст займає 165 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровано 33 рисунками, 28 таблицями та містять 6 додатків. Список використаних джерел налічує 228 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну і практичну значимість отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації і публікацій.

У першому розділі «*Теоретико-методологічні основи економічної безпеки в територіальному вимірі*» визначено місце економічної безпеки в системі національної безпеки держави; обґрунтовано структуру економічної безпеки регіону (ЕБР) та принципи її побудови; систематизовано індикатори оцінки ЕБР.

Особливості сучасного соціально-економічного розвитку більшості країн світу підтверджують актуальність процесів забезпечення та зміцнювання національної безпеки, від рівня якої залежить саме існування та розвиток людини, суспільства, держави. Встановлено, що центральною ланкою системи національної безпеки виступає ЕБР, від якої залежить конкурентоспроможність держави в цілому. Вивчення теоретичного базису формування ЕБР дозволило доповнити її структуру за функціями (рис. 1).

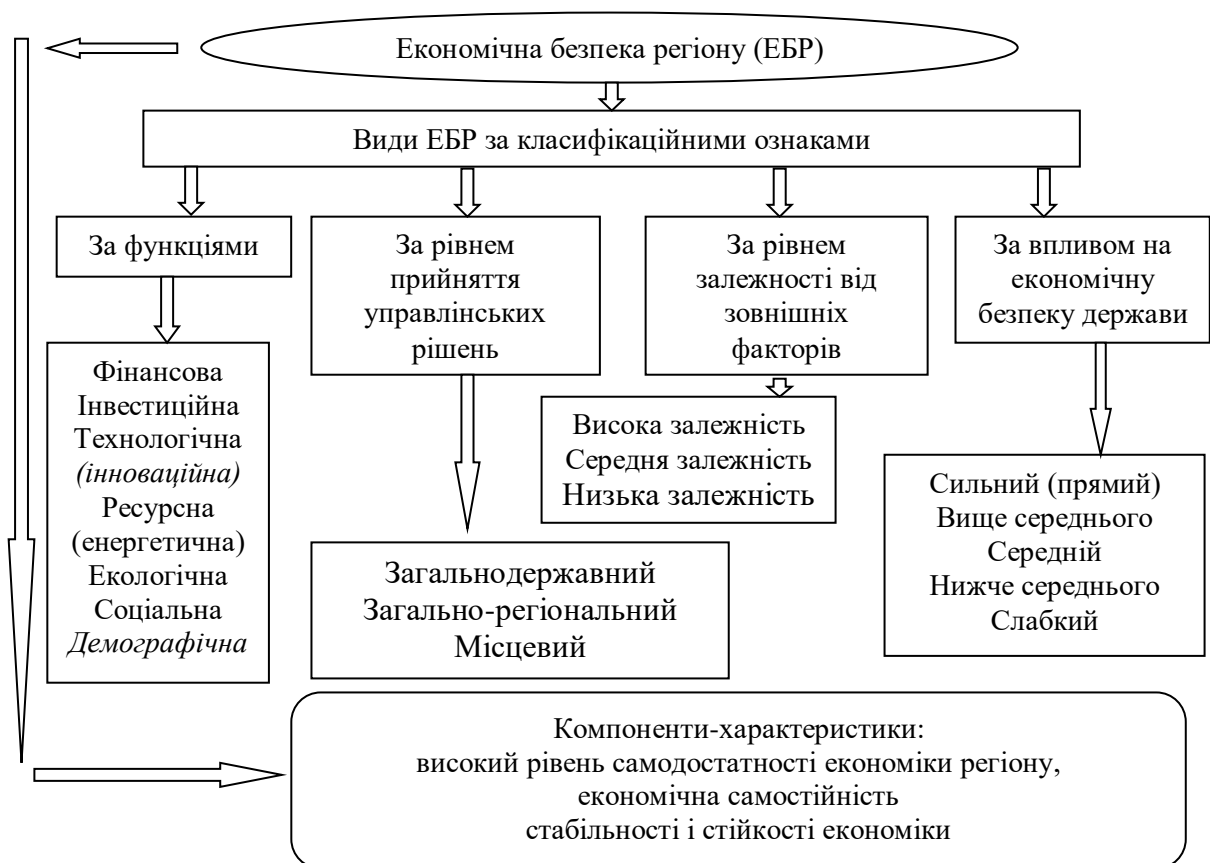

Рис. 1. Структура економічної безпеки регіону за основними класифікаційними ознаками (*курсивом виділено пропозиції автора*)

Запропонована диференціація складових ЕБР (з певним набором індикаторів) є оптимальною за числом складових елементів, вона дозволяє визначити головні компоненти економічної безпеки її чинників (табл. 1).

Система індикаторів оцінки економічної безпеки регіонів України
(курсивом виділено пропозиції автора)

Складова безпеки	Показники - стимулятори	Показники - дестимулятори
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА	Валова додана вартість, доходи бюджетів (без трансфертів), видатки бюджетів (з урахуванням трансфертів), сума фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, обіг цінних паперів	Дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, витрати на виробництво продукції (робіт, послуг), <i>питомі витрати на виробництво продукції</i>
ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА	Інвестиції в основний капітал, інвестиції в основний капітал на одну особу, прямі іноземні інвестиції, прямі іноземні інвестиції на одну особу, первісна (переоцінена) вартість основних засобів	Знос основних засобів, заборгованість за позиками, наданими банками в економіку
ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА	Фінансування інноваційної діяльності, кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, <i>обсяг наукових та науково-дослідних робіт, виконаних власними силами, впровадження прогресивних технологічних процесів на промислових підприємствах</i> , кількість підприємств, що випускали нові види продукції, кількість підприємств, що випускали нові види продукції машинобудування	Кількість промислових підприємств, що не впроваджували інновації, <i>кількість підприємств, які не випускали нові види продукції машинобудування</i>
ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА	Рівень забезпеченості у паливно-енергетичних ресурсах, наявність стратегічних запасів енергетичних ресурсів (природний газ, нафта, вугілля), частка потреби у паливно-енергетичних ресурсах, що забезпечується за рахунок імпорту з однієї країни (природний газ, нафта), надійність експлуатації об'єктів паливно-енергетичного комплексу, рівень використання існуючих виробничих потужностей нафтопереробки, рівень використання існуючих потужностей з транспортування нафти, рівень використання існуючих потужностей з транспортування газу, рівень використання існуючих потужностей зі зберігання газу	<i>Енергоємність, частка потреби в паливно-енергетичних ресурсах, що забезпечується за рахунок імпорту з однієї країни</i>
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА	Частка випуску екологічної продукції, частка використаних відходів, <i>питома вага оборотної води у загальному водоспоживанні</i> , зміст гумуса у сільськогосподарчих землях, витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів, <i>лесистість території;</i>	<i>Екологічний рейтинг</i> , питома вага потенційно небезпечного виробництва в структурі промислового виробництва, наявність об'єктів підвищеної екологічної та техногенної безпеки; <i>площа земель, зайнятих відходами</i> , викиди забруднення в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, <i>утворення відходів в розрахунку на 1 людину;</i>
СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА	Середньомісячна заробітна плата, грошові доходи населення, кількість зайнятого населення, забезпеченість населення житлом, забезпеченість вчителями середніх шкіл, книжковий фонд бібліотек, кількість місць у закладах культури клубного типу, кількість лікарняних ліжок	Кількість безробітного населення, навантаження на одне вільне робоче місце, заборгованість із заробітної плати
	<i>Наявність духовно-моральної кризи суспільства: криза світоглядних засад, поляризація ідеологій і відповідних цінностей, поява інформаційних технологій для маніпулювання свідомістю громадян, духовна маргіналізація, вимивання національних і традиційних цінностей українського народу</i>	
ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА	<i>Тривалість життя, природний приріст населення, кількість шлюбів, відсоток багатодітних сімей</i>	<i>питома вага осіб старше 60 років, смертність, зовнішня міграція, відсоток дітей, що народжені поза шлюб, втрати робочого часу в середньому на одного працівника</i>

Враховуючи, що вагомість кожної складової економічної безпеки для окремого регіону буде індивідуальною, при розрахунку інтегрального показника усі складові приймалися рівнозначними.

У другому розділі «Аналіз і оцінка економічної безпеки України в регіональному вимірі» досліджено розвиток економіки України в форматі економічної безпеки, проведено розрахунки складових ЕБР за сьома блоками, розраховано інтегральний показник ЕБР, проведено ранжування регіонів за рівнем інтегрального показника ЕБР. Базуючись на теоретичних дослідженнях, запропоновано алгоритм розрахунку рівня ЕБР, який передбачає визначення узагальнюючого показника ЕБР на основі порівняльного аналізу індикаторів (рис. 2).

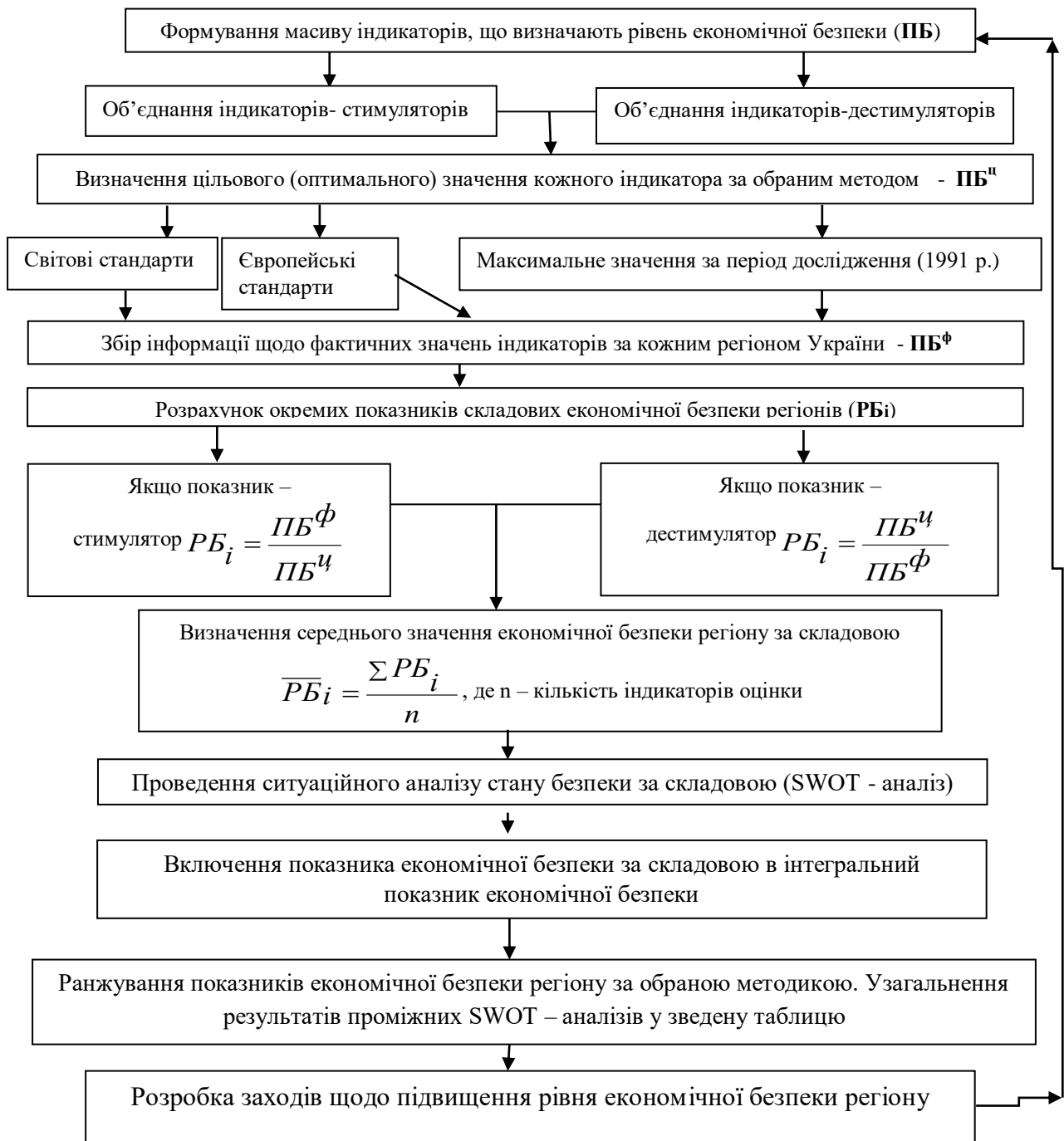

Рис. 2. Алгоритм-методика розрахунку рівня ЕБР за кожною складовою

Використовуючи запропоновану методику проведено комплексну оцінку рівня ЕБР України за сьома основними складовими, сформовано загальний висновок щодо рівня ЕБР України (табл. 2).

Таблиця 2

Інтегральний показник економічної безпеки регіонів України

Область (регіон)	2000	2005	2010	2015
Україна	0,657	0,704	0,695	0,667
Вінницька	0,425	0,496	0,527	0,478
Волинська	0,511	0,521	0,535	0,546
Дніпропетровська	0,589	0,640	0,658	0,564
Донецька	0,681	0,670	0,675	0,459
Житомирська	0,504	0,450	0,478	0,516
Закарпатська	0,482	0,479	0,493	0,523
Запорізька	0,461	0,467	0,464	0,473
Івано-Франківська	0,497	0,450	0,449	0,446
Київська	0,615	0,789	0,648	0,632
Кіровоградська	0,448	0,495	0,500	0,507
Луганська	0,512	0,548	0,567	0,427
Львівська	0,561	0,558	0,547	0,501
Миколаївська	0,438	0,419	0,428	0,476
Одеська	0,457	0,463	0,507	0,520
Полтавська	0,521	0,553	0,540	0,525
Рівненська	0,472	0,542	0,520	0,520
Сумська	0,461	0,479	0,468	0,537
Тернопільська	0,429	0,452	0,467	0,483
Харківська	0,606	0,674	0,620	0,625
Херсонська	0,405	0,435	0,407	0,449
Хмельницька	0,398	0,420	0,418	0,472
Черкаська	0,456	0,470	0,448	0,476
Чернівецька	0,388	0,448	0,434	0,506
Чернігівська	0,485	0,523	0,558	0,533

Низькі значення інтегрального показника ЕБР доводять необхідність більш динамічного використання інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів.

На основі співставлення фактичних і оптимальних значень ЕБР, а також тенденцій розвитку держави, було проведено ситуаційний аналіз стану складових ЕБР України. Це дало можливість визначити сильні і слабкі сторони, можливості і загрози безпеки для кожної складової ЕБР України.

За всіма складовими регіони України мають як сильні сторони, так і слабкі сторони, можливості і ризики загроз. Але аналіз динаміки цих складових продемонстрував, що більшість регіонів нажалі втрачають сильні сторони, перелік слабких сторін щорічно збільшується. В той же час можливості регіонів щорічно зменшуються, а ризики загроз поширюються, як за рахунок внутрішніх факторів, так і за рахунок зовнішнього впливу. Така тенденція зберігається вже протягом достатньо тривалого часу (табл. 3).

Головні результати ситуаційного аналізу стану економічної безпеки регіонів України

Безпека	Елемент ситуаційного аналізу	
1	2	3
Фінансова	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Можливість фінансової підтримки регіонів з боку держави у разі виникнення кризової ситуації, надання їм системи пільг і дотацій. 2. Відносна ефективність реалізації трансфертної політики держави по відношенню до регіонів.	1. Значний вплив дестимулюючого компоненту на показник фінансової безпеки. 2. Відсутність реальної фінансової самостійності більшості регіонів України. 3. Високі рівні територіальної диференціації за основними показниками безпеки.
	Можливості	Ризики загроз
	1. Посилення впливу стимулюючого компоненту на коефіцієнт фінансової безпеки, враховуючи існуюче економічне зростання. 2. Розширення автономності місцевих органів виконавчої влади щодо проведення фінансової політики. 3. Удосконалення бюджетних відносин.	1. Втрата тенденцій зростання показників фінансової безпеки. 2. Зростання показників дебіторської і кредиторської заборгованості, враховуючи існуючу кризу неплатежів. 3. Зменшення стійкості фінансової системи держави та регіонів до загроз внутрішнього і зовнішнього походження.
Інвестиційна	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Зростання показників-стимуляторів як для держави, так і для регіонів, що викликає акумуляцію інвестиційних ресурсів. 2. Наявність об'єктів інвестування для вітчизняних та іноземних інвесторів. 3. Існування позитивного досвіду реалізації інвестиційних проєктів.	1. Значний вплив дестимулюючого компоненту на показник інвестиційної безпеки. 2. Існування значних територіальних диспропорцій у розподілі інвестиційних ресурсів держави. 3. Обмеженість доступу до джерел інвестування, надмірна орієнтація на амортизаційні відрахування.
	Можливості	Ризики загроз
	1. Стимулювання інвестиційної активності підприємств на основі використання власних коштів, коштів банківської системи, фізичних осіб. 2. Нарощування інвестиційної активності в прикордонних регіонах держави, чому сприяє їх вигідне економіко-географічне розташування.	1. Вірогідність впливу неринкових факторів на перебіг інвестиційних процесів. 2. Посилення впливу іноземного капіталу на функціонування економіки України, враховуючи існуючі темпи зростання його надходження. 3. Відсутність реально діючих регіональних стратегічних інвестиційних програм.
Інноваційна	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Активізація інноваційної діяльності в окремих регіонах з відносно невисоким рівнем економічного розвитку (що сприяє формуванню високих значень безпеки). 2. Вдала реалізація інвестиційних проєктів, які передбачають розвиток інноваційних виробництв (Закарпатська область). 3. Розвиток інноваційної інфраструктури, створення принципово нових науково-технічних структур.	1. Недостатній рівень внутрішнього фінансування наукових та науково-дослідних робіт за рахунок внутрішніх джерел; високий рівень фінансування зовнішніми джерелами. 2. Обмеженість доступу до джерел фінансування наукових та науково-дослідних робіт. 3. Існування значних територіальних диспропорцій локалізації інноваційної інфраструктури.
	Можливості	Ризики загроз
	1. Активізація розвитку інноваційних структур, які були б максимально пристосовані до роботи в ринкових умовах і враховували територіальні особливості. 2. Врахування світових науково-технічних, технологічних та інформаційних тенденцій з метою забезпечення конкурентних переваг вітчизняному виробництву. 3. Збільшення ролі інноваційної складової в промисловому комплексі держави і регіонів.	1. Зростання частки іноземного фінансування наукових та науково-дослідних робіт. 2. Руїнування науково-технічного потенціалу держави під впливом активізації загроз внутрішнього і зовнішнього характеру. 3. Збільшення ступеню просторової диференціації за основними індикаторами безпеки.

Продовження табл. 3

1	2	3
Енергетична	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Сприятливе геоелектричне положення, яке дає змогу забезпечити оптимальні умови надходження, виробництва, передачі та збуту енергетичної продукції. 2. Наявність розвиненої енергетичної інфраструктури. 3. Добра забезпеченість окремими видами паливних ресурсів (вугілля).	1. Нераціональна структура виробництва електроенергії 2. Високий рівень зносу основних фондів, який посилює енергоємність виробництва. 3. Низька активність політики диверсифікації постачання енергоносіїв, високий рівень монополізації їх постачання.
	Можливості	Ризики загроз
1. Розширення робіт по розробці родовищ нафти і газу. 2. Запровадження енергозберігаючих і ресурсощадних технологій з метою зменшення матеріаломісткості виробництва. 3. Налагодження власного виробництва ядерного палива (на базі існуючих запасів уранової руди), створення замкненого ядерного циклу.	1. Вплив цінових коливань світових енергетичних ринків на внутрішній ринок. 2. Військові події на сході країни. Торгівельна блокада Донбасу 3. Втрата переваг транзитної держави.	
Екологічна	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Наявність екологічно чистої території. 2. На території України зосереджені величезні природні багатства. 3. Висока питома вага (у порівнянні зі країнами Європи) сільського населення.	1. Наявність екологічно небезпечних територій. 2. Технологічна відсталість ряду галузей, висока матеріаломісткість та енергомісткість виробництва. 3. Відсутність міцних підприємств з переробки сміття та відходів.
	Можливості	Ризики загроз
1. Створення дієздатного екологічного законодавства. 2. Розвиток інститутів екологічного права. 3. Підвищення ефективності роботи організацій, що контролюють виконання законів «екології».	1. Розвиток конфлікту на Сході країни. 2. Високий рівень потенційно небезпечних підприємств. 3. Високий ступінь зносу основних фондів у більшості галузей економіки країни.	
Соціальна	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Зростання середньомісячної заробітної плати і грошових доходів населення. 2. Зменшення заборгованості з виплати заробітної плати населенню. 3. Наявність висококваліфікованого трудового потенціалу, який є основою соціальної політики держави.	1. Невідповідність фактичних значень показників безпеки пороговим. 2. Зростання кількості безробітного населення. 3. Недостатнє фінансування соціального сектору з боку держави.
	Можливості	Ризики загроз
1. Збереження існуючих темпів зростання показників середньомісячної заробітної плати і грошових доходів населення. 2. Поліпшення соціального клімату в державі, удосконалення системи просторового розподілу трудових ресурсів. 3. Оптимізація розвитку соціальної інфраструктури в регіональному вимірі.	1. Втрати трудового потенціалу держави, зниження рівня його кваліфікації. 2. Збільшення розриву між номінальною та реальною заробітною платою. 3. Посилення відтоку працездатного населення (особливо молоді) за межі держави.	
Демографічна	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Бажання громадян пенсійного віку працювати (часткова зайнятість). 2. Високий рівень ділової активності жінок. 3. Висока мобільність громадян України (частіше – вимушена).	1. Диспропорції у віковому складі населення. Постійне збільшення питомої ваги населення вікових груп. 2. Низькі показники тривалості життя. 3. Відсутнє державне регулювання демографічного розвитку. 4. Висока смертність населення. 5. Зменшення частоти укладених шлюбів, зростання кількості розлучень. 6. Зростання відсотку дітей, що народжені поза шлюб. 7. Деградація життєвих цінностей.
	Можливості	Ризики загроз
1. Високий рівень кваліфікації за деякими професіями.	1. Скорочення чисельності населення. 2. Зниження якості трудових ресурсів. 3. Загроза гендерного дисбалансу.	

Теоретичні дослідження, що були проведені у роботі, доказали вирішальну роль інноваційної складової у формуванні ефективної промислової та науково-технічної політики держави та регіонів.

Опираючись на теоретичні та практичні дослідження запропоновано підхід до оцінки інноваційної безпеки регіонів, який базується на поєднанні факторів прямої дії і факторів зворотного впливу, та передбачає вибір інструментарію державної підтримки інноваційної діяльності регіонів в залежності від узагальнюючого показника інноваційної безпеки (рис. 3).

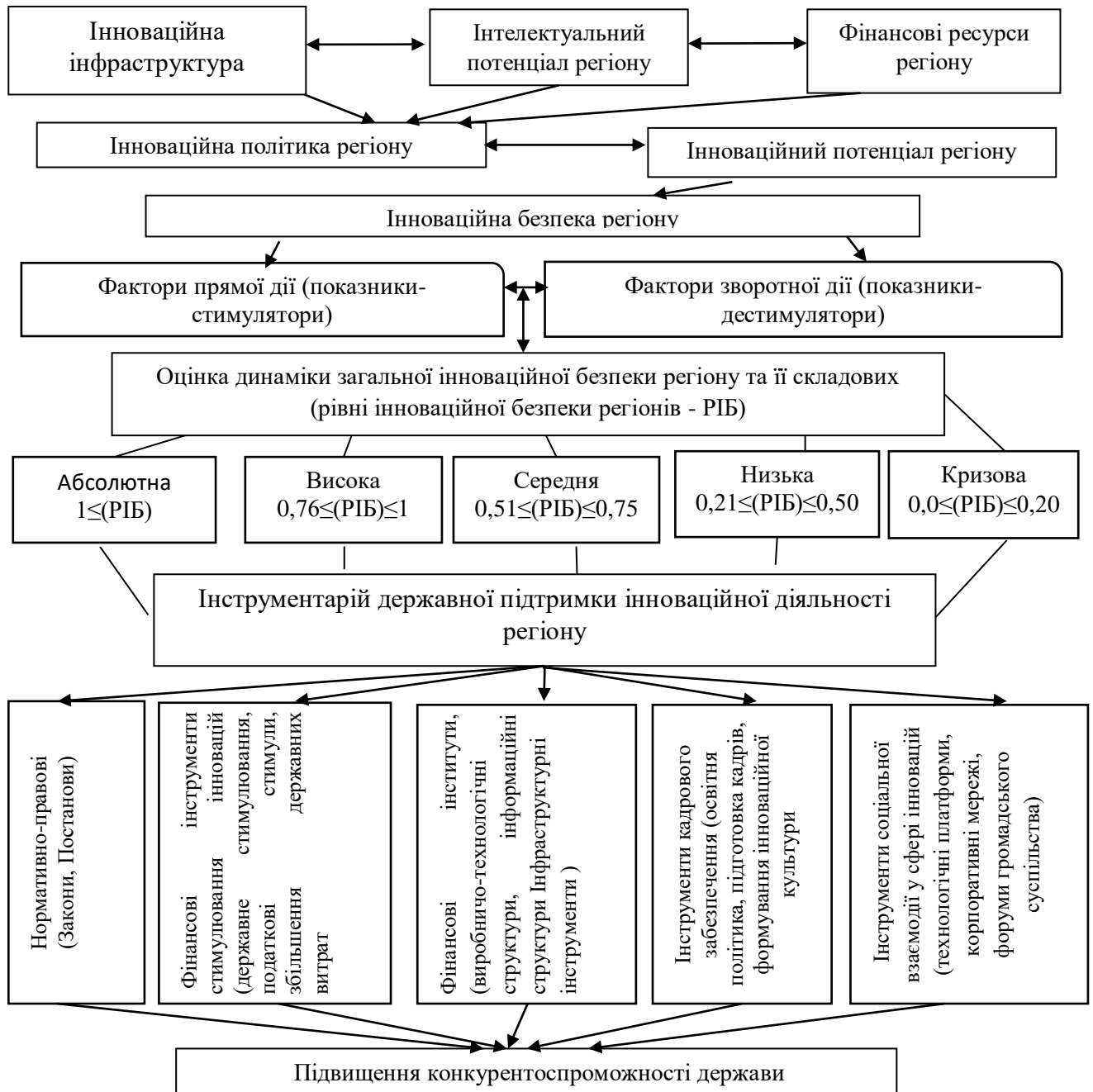

Рис. 3. Науково-методичний підхід до оцінки інноваційної безпеки регіонів

Запропоновано новий підхід до оцінки демографічної безпеки регіонів, що підвищує аргументованість відповідних управлінських рішень (рис. 4).

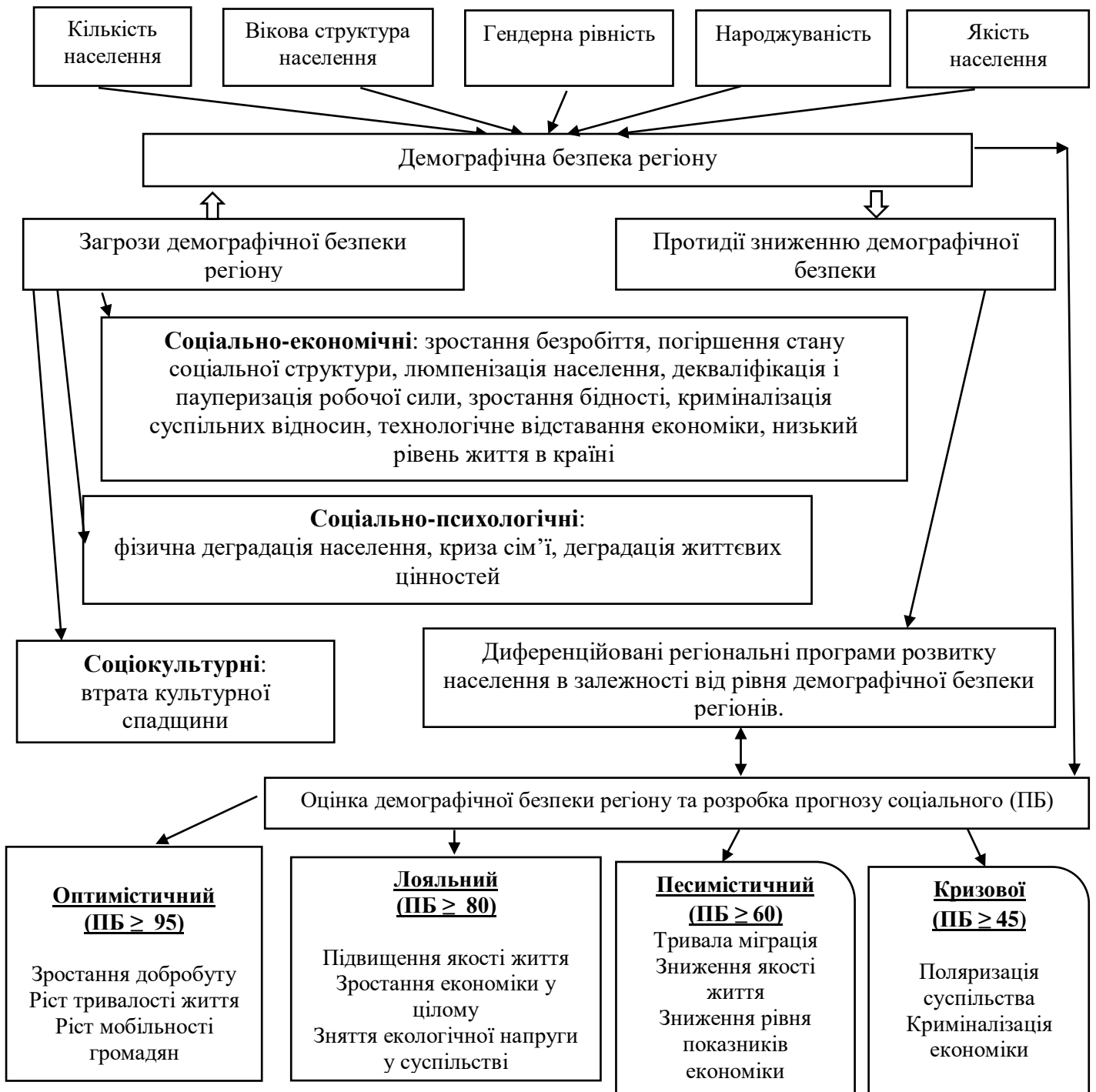

Рис. 4. Підхід до складання прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів на базі узагальнюючого показника демографічній безпеці регіонів

У третьому розділі «*Формування та державне регулювання механізму забезпечення економічній безпеці регіонів*» сформовано механізм забезпечення економічній безпеці окремого регіону (МЗЕБР), відзначено мету його діяльності, завдання, основні його складові, принципи та напрями розвитку.

Обґрунтовано доцільність створення механізму забезпечення економічній безпеці регіонів, який включає до себе комплекс чинників, інститутів і важелів, спрямованих на захист економічних інтересів регіону (рис. 5).

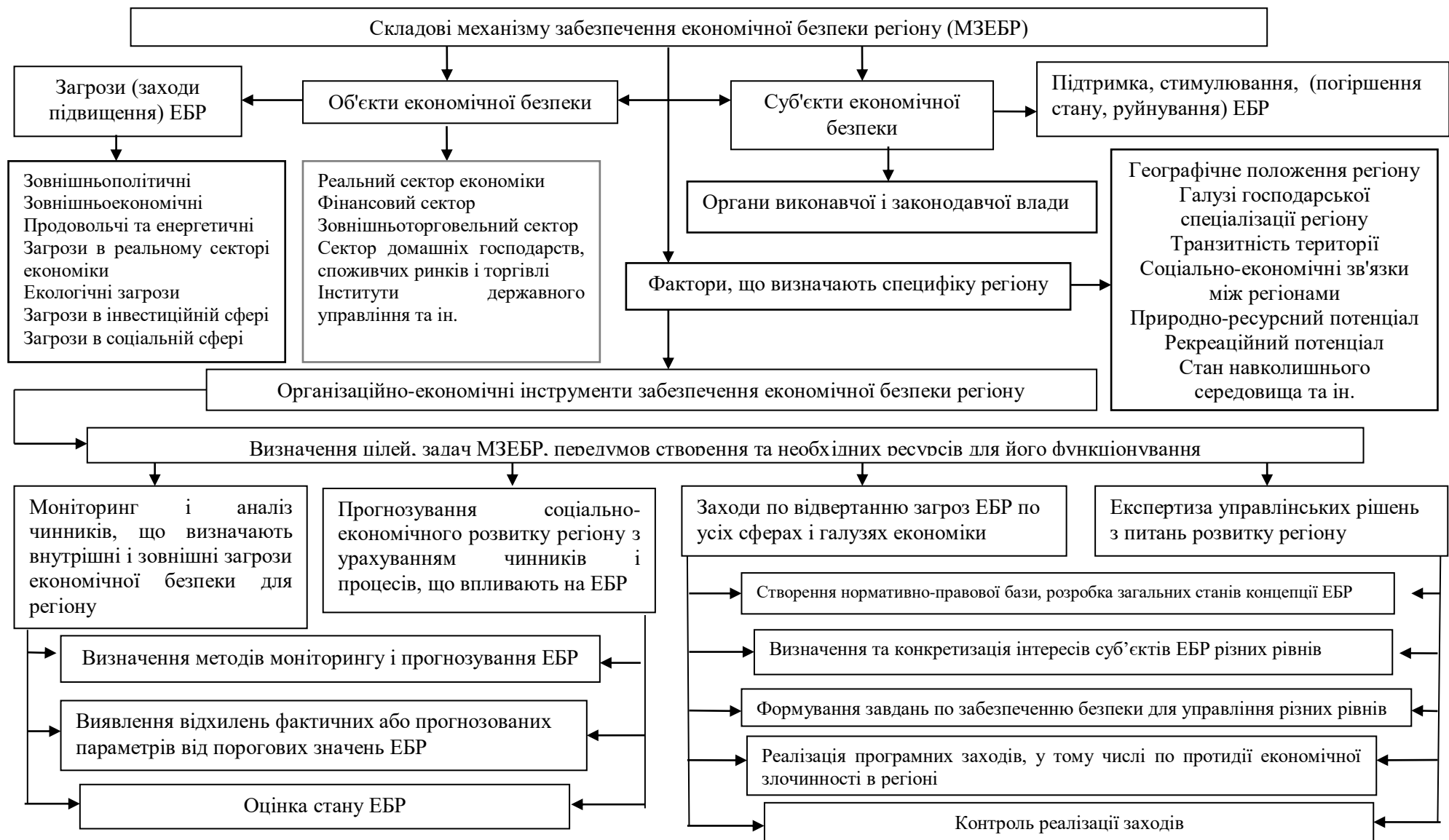

Рис. 5. Організаційно-управлінський механізм забезпечення ЕБР

МЗЕБР слід розглядати як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотивованих заходів і способів, що забезпечують досягнення багатоаспектних цілей. В перелік першочергових цілей можна віднести: захист особливо важливих інтересів країни і її територій відносно ресурсного потенціалу; передумови для збереження і виживання регіональних структур України в умовах можливої кризи і майбутнього розвитку; конкурентоспроможність регіонів на внутрішніх і світових ринках; стійкість фінансового положення країни та інші. При формуванні МЗЕБР слід враховувати принципи та його функціональні компоненти (рис. 6).

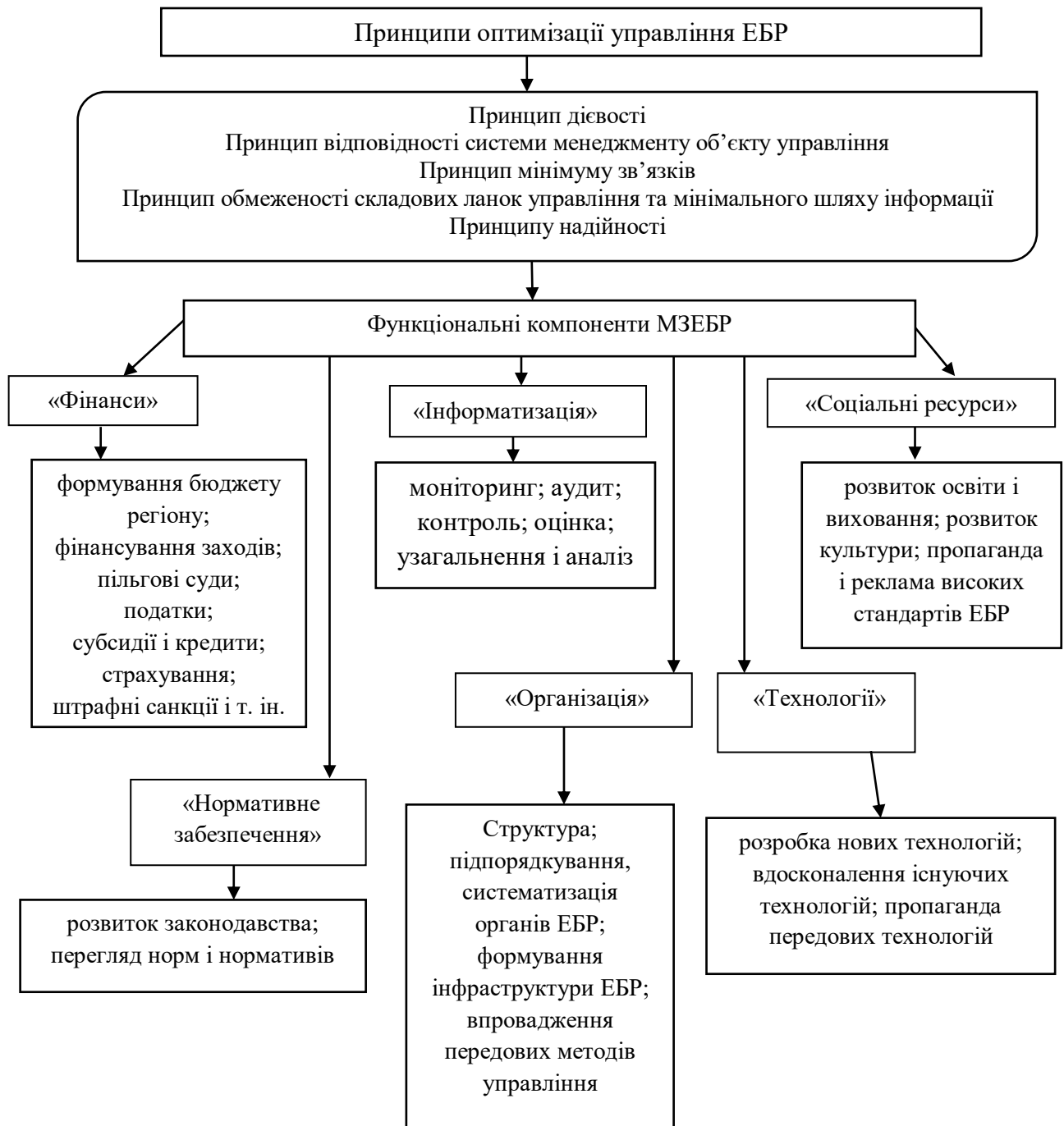

Рис. 6. Принципи організації управління та функціональні компоненти МЗЕБР

Практичні дії органів влади щодо забезпечення ЕБР спрямовуються на: проведення економічної політики всіх суб'єктів господарювання в контексті державної стратегії ЕБР; індикацію та моніторинг факторів, які впливатимуть на соціально-економічний розвиток у поточному періоді та у перспективі.

Важливою складовою МЗЕБР є інструменти державного регулювання цього механізму (рис. 7).

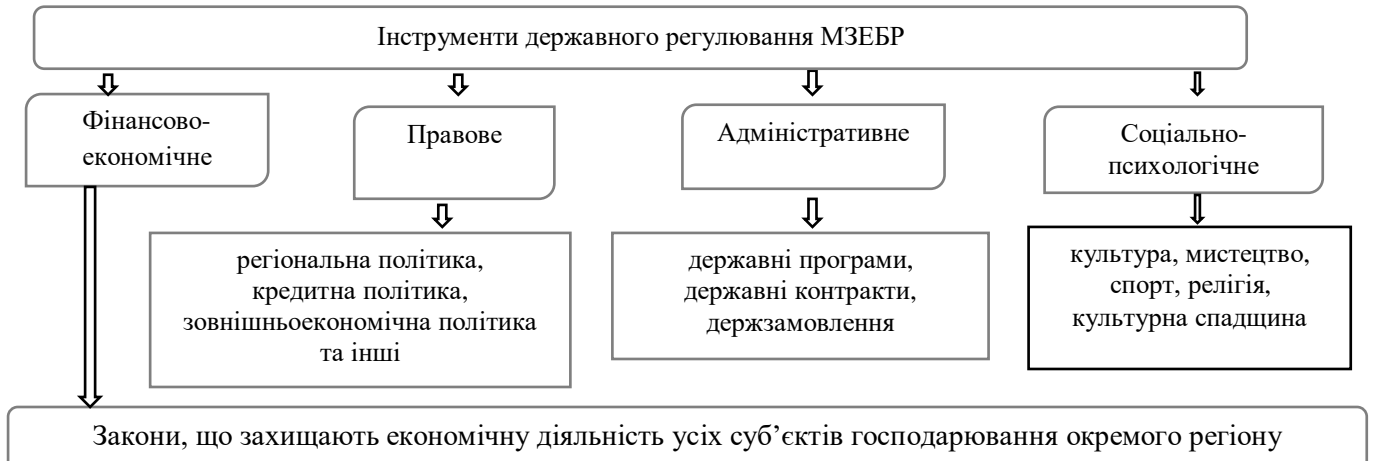

Рис. 7. Інструменти державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіону

Ефективне функціонування МЗЕБР вимагає своєчасного надання регіональним органам управління об'єктивної і достовірної інформації, що доводить необхідність створення інформаційно-аналітичного центру при обласній адміністрації (рис. 8).

Рис. 8. Підпорядкованість та функції інформаційно-аналітичного центру при обласній адміністрації

Створення центру є об'єктивною вимогою сучасності, ефективність роботи якого буде оцінюватися пропозиціями щодо підвищення рівня ЕБР.

ВИСНОВКИ

У процесі дисертаційного дослідження були отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують актуальне науково-прикладне завдання щодо забезпечення ЕБР на основі формування та розвитку МЗЕБР за рахунок вдосконалення інструментів державного регулювання.

У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Встановлено, що ЕБР формують сім основних складових, які визначають систему забезпечення сталого розвитку держави. Важливу роль в системі ЕБР грає інноваційна складова, яка визначається станом розвитку науково-технічного потенціалу регіону. Аналіз стану та тенденцій розвитку інноваційної безпеки регіонів України свідчить: про значний вплив дестимулюючих компонентів на загальний рівень інноваційної безпеки регіонів; про велику розбіжність інноваційної безпеки за регіонами держави; про необхідність розробки практичних заходів щодо підвищення рівня інноваційної безпеки окремих регіонів та держави в цілому.

2. Проведено комплексну оцінку рівня ЕБР України за основними складовими, на результатах якої зроблено висновок щодо диференціації районів за станом ЕБР. Базуючись на результатах аналізу, визначені проблемні зони кожної складової ЕБР держави, які потребують розробки заходів щодо усунення негативних тенденцій.

3. Обґрунтована необхідність систематизації складових МЗЕБР. Визначені фактори, що впливають на процес формування цього механізму, позначені принципи його побудови та вимоги до його складових; встановлені інструменти державного регулювання МЗЕБР та його функціональні компоненти.

4. Ґрунтуючись на фактичному стані ЕБР України, визначена необхідність посилення державного втручання в МЗЕБР за рахунок більш активного використання нефінансових інструментів державного регулювання, а саме: поширення функцій обласних адміністрацій та більш обґрунтованого прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів.

5. У контексті розвитку механізму забезпечення оптимального рівня ЕБР запропоновано об'єднання існуючих інститутів і важелів державного регулювання, а також сукупності управлінських і організаційних заходів і способів. Запропонований комплексний підхід щодо функціонування МЗЕБР дозволить підвищити ефективність збору, обробки і розподілу даних про стан різних об'єктів на території регіону в інтересах інформаційної підтримки інвестиційних та інших рішень органів регіональної влади і місцевого самоврядування.

6. Проведено аналіз демографічної безпеки регіонів, на базі якого визначена необхідність вдосконалення методики складання прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів, яка базується на аналітичних показниках демографічного розвитку регіонів. Доведено необхідність більш активного застосування в аналітичній практиці загального коефіцієнта демографічної безпеки регіонів, який включає вісім основних показників демографічного розвитку регіонів. Використання зазначеного

методу дозволяє узагальнити внутрішні демографічні загрози та визначити основні напрями державного регулювання демографічних процесів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

– *статті, що входять до переліку наукових фахових видань та включені до міжнародних наукометричних баз:*

1. Александрова О. Ю. Теоретичні підходи до визначення рівня економічної безпеки регіону / О. Ю. Александрова // Бізнес Інформ. – 2009. – № 11(1). – С. 3 – 5.
2. Александрова О. Ю. Система індикаторів оцінки економічної безпеки / О. Ю. Александрова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 30. – С. 34 – 36.
3. Александрова О. Ю. Формування інвестиційної моделі у напрямі підвищення інноваційної безпеки регіонів / О. Ю. Александрова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1(4). – С. 19 – 23.
4. Александрова О. Ю. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону: сутність, складові, напрями дії / В. В. Дикань, О. Ю. Александрова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2017. – № 58. – С. 18 – 25. *(Особистий внесок: проведено декомпозицію рівнів і видів категорії «економічна безпека», запропоновано механізм забезпечення економічної безпеки регіону).*
5. Александрова О. Ю. Вдосконалення роботи Харківської державної адміністрації за рахунок розширення функцій її підрозділів [Електронний ресурс] / О. Ю. Александрова, Т. Г. Сухорукова // Ефективна економіка. – 2017. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. – Назва з екрану. *(Особистий внесок: обґрунтована необхідність створення інформаційно-аналітичного центру при Департаменті з підвищення конкурентоспроможності Харківської обласної державної адміністрації; визначено основні завдання, функції центру та напрями його діяльності).*
6. Александрова О. Ю. Демографічна безпека України: оцінка стану, акценти державного регулювання / О. Ю. Александрова // Агросвіт. – 2017. – № 18. – С. 69 – 75.

– *тези доповідей і матеріали науково-практичних конференцій та симпозіумів:*

7. Александрова О. Ю. Теоретичні підходи до визначення рівня економічної безпеки регіону / О. Ю. Александрова // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 14 – 16 травня 2008 р.) – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – Т. 3. – С. 3 – 4.
8. Александрова О. Ю. Інноваційна безпека регіонів / О. Ю. Александрова // Сучасні проблеми ефективності інноваційно – інвестиційного розвитку підприємств

: матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 25 – 26 листопада 2010 р.). – Харків: ХДТУБА, 2010. – Ч. 1. – С. 35 – 36.

9. Александрова О. Ю. Основні напрями підвищення ефективності управління економічною безпекою / О. Ю. Александрова // Економіка і управління в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук. – практ. конф. (Донецьк, 1 – 7 грудня 2010 р.). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – С. 3 – 5.

10. Александрова О. Ю. Регіональний аспект соціальної безпеки / О. Ю. Александрова // Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України : тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5 – 8 червня 2012 р.). – Х. : УкрДАЗТ, 2012. – С. 61.

11. Александрова Е. Ю. Определяющие факторы развития экономики региона как способ обеспечения его экономической безопасности / Е. Ю. Александрова // Антикризове регулювання у сфері державних фінансів, роль науки у вищих навчальних закладах : матеріали V симпозиуму (Харків, 15 листопада 2012 р.). – Харків : ХІФ УДУФМТ, 2012. – С. 326 – 327.

12. Александрова О. Ю. Критерії макрорівнів, показники і порогові значення економічної безпеки / О. Ю. Александрова // Міжнародні транспортні коридори та корпоративна логістика : тези доп. XI Міжнар. наук. – практ. конф. (Харків, 11 – 13 червня 2015 р.). – Х. : УкрДУЗТ, 2015. – С. 69.

13. Александрова Е. Ю. Аспекты экономической безопасности Украины на региональном уровне / Е. Ю. Александрова // Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали IV Міжнар. наук. – практ. конф. (Харків – Ліман, 24 – 25 червня 2016 р.). – Харків – Ліман, 2016. – С. 339 – 340.

14. Александрова О. Ю. Прогнозування і моніторинг економічної безпеки Харківського регіону / О. Ю. Александрова // Сучасні управлінські процеси в національній економіці : матеріали наук. – практ. інтернет – конф. (Харків, 21 жовтня 2016 р.). – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. – С. 57 – 61.

15. Александрова О. Ю. Програми національної безпеки у країнах світу / О. Ю. Александрова // Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика : тези доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 – 10 червня 2017 р.). Х. : УкрДУЗТ, 2017. – С. 299 – 301.

АНОТАЦІЯ

Александрова О. Ю. Державне регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Український державний університет залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України, Харків, 2018.

Дисертацію присвячено вдосконаленню теоретичних положень і розробленню практичних рекомендацій щодо державного регулювання механізму забезпечення економічної безпеки регіонів як основного ланцюга формування сталої та

конкурентоздатної економіки держави.

Удосконалено науково-методичний підхід до оцінки інноваційної безпеки регіонів України, який ґрунтується на розрахунку відповідного коефіцієнта як інтегрального показника, що поєднує фактори-стимулятори і фактори-дестимулятори. Розроблено методика та систему визначення індикаторів оцінки економічної безпеки, яка враховує додаткові індикатори та встановлює градацію безпеки регіонів за рівнем інтегрального показника. Розкрито концептуальні положення формування механізму забезпечення економічної безпеки регіону, у якому через запропонований інструментарій здійснюється управління економічною безпекою регіонів та підвищується їх конкурентоспроможність.

Розроблено організаційна структура управління економічною безпекою регіону, яка включає створення інформаційно-аналітичних центрів обласних державних адміністрацій, функціонування яких здійснюється відповідно обґрунтованих цілей, функції та організаційно-функціональної моделі. Розкрито теоретичний підхід до побудови системи управління економічною безпекою регіону, у якому базисом цілепокладання визначено стратегічні пріоритети промислової і регіональної політики держави та системний аналіз стану інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні; розроблено підхід до складання прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів, який базується на розрахунку узагальнюючого інтегрального показника економічної безпеки і включає вісім основних індикаторів демографічного стану регіонів.

Ключові слова: економічна безпека регіону, державне регулювання, механізм забезпечення економічної безпеки регіону, інноваційна безпека регіону, демографічна безпека регіону.

АННОТАЦІЯ

Александрова Е. Ю. Государственное регулирование механизма обеспечения экономической безопасности регионов. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Украинский государственный университет железнодорожного транспорта Министерства образования и науки Украины, Харьков, 2018.

Диссертация посвящена совершенствованию теоретических положений и разработке практических рекомендаций по государственному регулированию механизма обеспечения экономической безопасности регионов как основной цепи формирования устойчивой и конкурентоспособной экономики государства.

Усовершенствован научно-методический подход к оценке инновационной безопасности регионов Украины, основанный на расчете соответствующего коэффициента как интегрального показателя, который объединяет факторы-стимуляторы и факторы-дестимуляторы. Разработана методика и система определения индикаторов оценки экономической безопасности, которая учитывает дополнительные индикаторы и устанавливает градацию безопасности регионов по

уровню интегрального показателя. Раскрыты концептуальные положения формирования механизма обеспечения экономической безопасности региона, в котором через предложенный инструментарий осуществляется управление экономической безопасностью регионов и повышается их конкурентоспособность.

Разработана организационная структура управления экономической безопасностью региона, которая включает создание информационно-аналитических центров областных государственных администраций, функционирование которых осуществляется в соответствии обоснованных целей, функций и организационно-функциональной модели. Раскрыт теоретический подход к построению системы управления экономической безопасностью региона, в котором базисом целеполагания определены стратегические приоритеты промышленной и региональной политики государства, а так же системный анализ инновационно-инвестиционной деятельности в регионе; разработан подход к составлению прогнозов социально-экономического развития регионов, который базируется на расчете обобщающего интегрального показателя экономической безопасности и включает восемь основных индикаторов демографического состояния регионов.

Ключевые слова: экономическая безопасность региона, государственное регулирование, механизм обеспечения экономической безопасности региона, инновационная безопасность региона, демографическая безопасность региона.

SUMMARY

Alekcandrova H. Y. State regulation of the mechanism for ensuring the economic security of regions – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 – economics and management of enterprises (by types of economic activity). – Ukrainian State University of Railway Transport, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2018.

The dissertation is devoted to the improvement of theoretical positions and the development of practical recommendations for state regulation of the mechanism of economic security of the regions as the main chain of formation of a stable and competitive economy of the state.

The analysis of the socio-economic situation in the country shows that the causes of threats to economic security have a pronounced regional character, therefore the study of the territorial aspect of economic security allows us to determine the key factors for the economic security of the state as a whole.

The scientific novelty of the results obtained is the dissemination and development of theoretical provisions on the regulation of the economic security of the regions and the development of practical recommendations for the state regulation of the mechanism for ensuring the economic security of the regions through the development and interaction of the institutes of state administration.

The scientific and methodological approach to the assessment of the innovation safety of Ukrainian regions has been improved, which is based on the calculation of the corresponding coefficient as an integral indicator, combining stimulator and factor-

stimulating factors. The use of this approach makes it possible to rank the regions according to the level of innovation development and to justify the choice of tools for state support of innovation activity in the region.

A methodology and a system for determining indicators of economic security assessment, which takes into account additional indicators and establishes the degree of security of regions by the level of the integral indicator, is developed. The use of this technique can increase the efficiency of the regional direction of state regulation of the mechanism of ensuring economic security, since indicators of economic security have a number of excellent qualities that characterize the regional aspect.

The conceptual provisions of forming a mechanism for providing economic security of the region, in which through the proposed toolkit is carried out, the economic security of the regions is managed and their competitiveness is increased. The stable functioning of this mechanism will allow for the adoption of sound management decisions in the process of strengthening the economic security of the regions and the state. The organizational structure of economic security management in the region is developed, which includes the creation of information and analytical centers of regional state administrations whose functioning is carried out in accordance with well-founded goals, functions and organizational and functional model.

Activities of information and analytical centers will increase the efficiency of collection, processing and distribution of data on threats and economic status of business entities in the region in the interest of information support of crisis-prevention projects. The theoretical approach to the construction of the economic security management system in the region is outlined in which the strategic objectives of the industrial and regional policy of the state and the systemic analysis of the state of innovation and investment activity in the region are determined by the basis of goal-setting.

The system approach to managing economic security of regions allows to determine the presence and level of internal and external threats, as prerequisites for structural transformation and diversification of the region's economy, ensuring its balanced sustainable development.

The approach to drawing up forecasts of socio-economic development of the regions is developed, which is based on the calculation of the generalizing integral indicator of economic security and includes eight basic indicators of the demographic status of the regions. The use of this method allows to generalize internal demographic threats and to determine the main directions of state regulation of demographic processes.

Key words: economic security of the region, state regulation, mechanism of economic security of the region, innovative security of the region, demographic security of the region.

Александрова Олена Юрївна

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано за авторським оригіналом

Відповідальний за випуск

Н.Є. Каличева

Підписано до друку 25.04.2018 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 120 прим. Зам. № 109.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96